

दिव्यांग कल्याण विभाग तसेच
विभागांतर्गत क्षेत्रीय कार्यालयासाठी
नव्याने पदनिर्मिती करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
दिव्यांग कल्याण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : दिव्यांग-२०२३/प्र. क्र. ०७/ दि. क. ४
३१, ३२, ३५ ए, ३ रा मजला, A विंग, मित्तल टॉवर,
नरीमन पॉईंट, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०२१.
दिनांक: १० ऑक्टोबर, २०२४

वाचा:-

- १) मा. मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २९.११.२०२२ च्या बैठकीतील निर्णय.
- २) शासन अधिसूचना, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक शाकानि-२०२२/प्र. क्र. ६७/१८(र.व का.), दिनांक १५.१२.२०२२.
- ३) दिव्यांग कल्याण विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक दिव्यांग-२०२२/प्र. क्र. १४८/ दि. क. २, दिनांक ४.१.२०२३.
- ४) वित्त विभाग, उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या दिनांक ९.७.२०२४ रोजी झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना:-

दिव्यांग व्यक्तींच्या सर्वांगीण विकासाकरीता (शिक्षण, प्रशिक्षण, पुनर्वसन, आर्थिक सहाय्य, सामाजिक सुरक्षा, सकारात्मक कृतीविषयक योजना) विविध उपक्रम व योजना यांचे नियोजन करून दिव्यांग व्यक्तींचे सक्षमीकरण करून त्यांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे हा शासनाचा उद्देश आहे. त्यानुषंगाने मा. मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २९.११.२०२२ रोजीच्या बैठकीमध्ये सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागातील दिव्यांग कल्याण विषयक कामकाज हाताळणारी कार्यासने वेगळी करून स्वतंत्र दिव्यांग कल्याण हा प्रशासकीय विभाग निर्माण करून, मंत्रालय प्रशासकीय विभाग (खुद्द), आयुक्तालय स्तर, प्रादेशिक स्तर, जिल्हा स्तर व तालुका स्तरावरील एकूण २०६३ पदांची निर्मिती करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यास अनुसरून सामान्य प्रशासन विभागाच्या दिनांक १५.१२.२०२२ च्या शासन अधिसूचनेनुसार “दिव्यांग कल्याण विभाग” स्वतंत्रपणे निर्माण करण्यात आला आहे.

दिव्यांग कल्याण विभागाची नव्याने निर्मिती झाल्यानंतर उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या दिनांक २९.१२.२०२२ च्या बैठकीत मिळालेल्या मान्यतेनुसार मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागासाठी नियमित ३२ पदे व बाह्ययंत्रणेद्वारे १० पदे अशी एकूण ४२ पदे निर्माण करण्यास दिनांक ४.१.२०२३ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता दिली आहे. नव्याने विभाग निर्माण झाल्यानंतर दिव्यांगासाठी विभागाच्या विविध योजनांची परिणामकारक अंमलबजावणी करण्यासाठी क्षेत्रीय स्तरावरील यंत्रणा निर्माण करणे

आवश्यक आहे. त्यासाठी मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागाची उर्वरित पदे तसेच आयुक्तालय स्तर, प्रादेशिक स्तर, जिल्हा स्तर, आणि तालुका स्तर यासाठी मा. मंत्रिमंडळाने मंजूर केलेली पदे निर्माण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

नव्याने निर्माण झालेल्या दिव्यांग कल्याण विभागासाठी मा. मंत्रिमंडळाने मंजूर केलेल्या एकूण २०६३ पदांपैकी दिनांक ४.१.२०२३ च्या शासन निर्णयानुसार मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागासाठी निर्माण करण्यात आलेली ४२ पदे वगळून, उर्वरित २०२१ पदे निर्माण करण्याच्या प्रस्तावास वित्त विभागाकडील उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या दिनांक ९.७.२०२४ रोजी आयोजित केलेल्या बैठकीमध्ये मान्यता दिली आहे. त्यास अनुसरून खालीलप्रमाणे (१३८१ पदे नियमित स्वरूपात आणि ६४० सेवा बाह्ययंत्रणेद्वारे) २०२१ पदे निर्माण करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे:-

अ.क्र.	पदनाम	वेतनश्रेणी	निर्माण करावयाची पदे
(१) मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग			
	(अ) नियमित पदे		
१.	अवर सचिव	एस-२३ ६७७००-२०८७००	१
२.	कक्ष अधिकारी	i) एस-१७ ४७६००-१५११०० ii) एस-२० ५६१००-१७७५०० (४ वर्षांच्या सेवेनंतर)	४
३.	सहायक (विधी)	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१
४.	सहायक कक्ष अधिकारी	एस-१४ ३८६००-१२२८००	८
५.	लिपिक-टंकलेखक	एस-६ १९९००-६३२००	१०
		एकूण (अ)	२४
	(ब) बाह्ययंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे		
६.	शिपाई	-	१
		एकूण (ब)	१
		एकूण पदे (अ + ब)	२५
(२) आयुक्तालय स्तर			
	(अ) नियमित पदे		
१.	उप आयुक्त	एस-२३ ६७७००-२०८७००	१
२.	सहायक आयुक्त	एस-१८ ४९१००-१५५८००	१
३.	लेखा अधिकारी	एस-१६ ४४९००-१४२४००	१
४.	उच्चश्रेणी लघुलेखक	एस-१६ ४४९००-१४२४००	१
५.	निम्न श्रेणी लघुलेखक	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१

६.	वैद्यकीय सामाजिक कार्यकर्ता	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३
७.	सहाय्यक सल्लागार	एस-१३ ३५४००-१२२४००	३
		एकूण (अ)	११
	(ब) बाह्ययंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे		
८.	वाहन चालक	-	१
		एकूण (ब)	१
		एकूण पदे (अ + ब)	१२
(३) प्रादेशिक स्तर			
	(अ) नियमित पदे		
१.	प्रादेशिक दिव्यांग सक्षमीकरण अधिकारी (गट-अ)	एस-१८ ४९१००-१५५८००	१
२.	वैद्यकीय सामाजिक कार्यकर्ता	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१
३.	सहाय्यक सल्लागार	एस-१३ ३५४००-१२२४००	२
४.	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००	१
५.	कनिष्ठ लिपिक	एस-६ १९९००-६३२००	१
		एकूण (अ)	६
	(ब) बाह्ययंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे		
६.	शिपाई	-	१
७.	संगणक चालक	-	२
८.	वाहन चालक	-	१
		एकूण (ब)	४
		एकूण पदे (अ + ब)	१०
७ प्रादेशिक विभागांसाठी प्रत्येकी १० पदे अशी एकूण (७ x १०) ७० पदे			
(४) जिल्हा स्तर			
	(अ) नियमित पदे		
१.	जिल्हा दिव्यांग सक्षमीकरण अधिकारी (गट-ब)	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१
२.	सहाय्यक लेखा अधिकारी	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१
३.	कार्यालयीन अधीक्षक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१
४.	वैद्यकीय सामाजिक कार्यकर्ता	एस-१४ ३८६००-१२२८००	(७*)
५.	सहाय्यक सल्लागार	एस-१३ ३५४००-११२४००	(७*)
६.	प्रमुख लिपिक	एस-१३ ३५४००-११२४००	१
७.	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००	१
८.	कनिष्ठ लिपिक	एस-६ १९९००-६३२००	१
		एकूण (अ)	६

	(*) वैद्यकीय सामाजिक कार्यकर्ता तसेच सहाय्यक सल्लागार यांची प्रत्येकी ७ पदे नव्याने निर्माण करण्यात आली आहेत.		
	(ब) बाह्ययंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे		
९.	जनसंपर्क अधिकारी	-	१
१०.	वाहन चालक	-	१
११.	शिपाई	-	१
१२.	सफाईगार	-	१
१३.	संगणक चालक	-	२
१४.	इंटरप्रिटर	-	१
		एकूण (ब)	७
		एकूण (अ + ब)	१३
	३६ जिल्हे x प्रत्येकी १३ पदे = ४६८ + ७ (वैसाका) + ७ (सहाय्यक सल्लागार) = ४८२ पदे		
(५) तालुका स्तर			
	(अ) नियमित पदे		
१.	दिव्यांग कल्याण अधिकारी	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१
२.	लिपिक-टंकलेखक	एस-६ १९९००-६३२००	२
		एकूण (अ)	३
	(ब) बाह्ययंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे		
३.	शिपाई	-	१
		एकूण (ब)	१
		एकूण (अ + ब)	४
	३५८ तालुके x प्रत्येकी ४ पदे = १४३२ पदे		

२. ज्या पदाची कामे बाह्ययंत्रणेद्वारे करून घेण्यास मान्यता दिली आहे, त्या पदाची कामे बाह्ययंत्रणेद्वारे करून घेताना शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, दिनांक २७.४.२०२२ मधील तरतुदीचे काटेकोरपणे पालन करावे.

३. उपरोक्त मंत्रालय स्तरासाठी निर्माण करण्यात आलेल्या पदाकरीता येणारा खर्च खालील लेखाशीर्षाखाली मंजूर करण्यात आलेल्या तरतुदीतून भागविण्यात यावा-

मागणी क्रमांक झेड आय-२,

२२५१, सचिवालयीन सामाजिक सेवा

००,

(०९०), सचिवालय

(०१) दिव्यांग कल्याण विभाग

(०१) (०१) दिव्यांग कल्याण विभाग (अनिवार्य) २२५१ १३८१

४. त्याचप्रमाणे आयुक्तालय स्तर आणि अन्य क्षेत्रीय कार्यालयांसाठी निर्माण करण्यात आलेल्या पदांकरीता येणारा खर्च खालील लेखाशीर्षाखाली मंजूर करण्यात आलेल्या तरतुदीतून भागविण्यात यावा-

मागणी क्रमांक झेड आय-३,

२२३५ सामाजिक सुरक्षा व कल्याण

०२, समाज कल्याण

००१, संचालन व प्रशासन

(०१) दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय

(०१)(०१) दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय (अनिवार्य) २२३५सी९७६

आणि

(०१) (०२) समुपदेशन केंद्राची स्थापना व परिरक्षण (अनिवार्य) २२३५सी९८५

आणि

१०१, अपंगांचे कल्याण

(०५) दिव्यांगांसाठी इतर योजना

(०५) (१२) दिव्यांग व्यक्तींना मार्गदर्शन करण्यासाठी कायदेविषयक सल्ला (कार्यक्रम)

२२३५डी२०१

५. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ४९९/आपुक २४, दिनांक ७.१०.२०२४ अन्वये दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२४१०१०१६१६००८१३५ असा आहे. तसेच सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(विजय वाघमारे)

सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा. मंत्री, दिव्यांग कल्याण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

- ५) मा. राज्यमंत्री, दिव्यांग कल्याण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ६) अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ७) सचिव, दिव्यांग कल्याण, मंत्रालय, मुंबई
- ८) सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई / नागपूर
- १०) महालेखापाल (लेखापरिक्षा) महाराष्ट्र १ / २, मुंबई / नागपूर
- ११) आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, पुणे
- १२) आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे
- १३) सर्व जिल्हाधिकारी
- १४) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १५) सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण
- १६) संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- १७) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- १८) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- १९) सर्व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण
- २०) व्यवस्थापकीय संचालक, दिव्यांग वित्त व विकास महामंडळ, मुंबई
- २१) सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
- २२) वित्त विभाग, कार्यासन व्यय १४/ आ.पु.क/ सेवा-९, मंत्रालय, मुंबई
- २३) सर्व प्रशासकीय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २४) रोखशाखा, दिव्यांग कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २५) सर्व कार्यासने, दिव्यांग कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २६) निवड नस्ती.